

DJELATNOST KATEDRE ZA PRAPOVIJESNU ARHEOLOGIJU ODJELA ZA ARHEOLOGIJU SVEUČILIŠTA U ZADRU

U radu se ukratko izlaže djelatnost Katedre za prapovijesnu arheologiju na nekadašnjem Filozofskom fakultetu u Zadru, danas Sveučilištu u Zadru. Opisuje se postignuća terenskih istraživanja, s kratkim osvrtom na karakter pojedinih lokaliteta.

KLJUČNE RIJEČI: *Katedra za prapovijesnu arheologiju, Odjel za arheologiju, Sveučilište u Zadru*

Prikazati istraživačku djelatnost Katedre za prapovijesnu arheologiju istodobno je i jednostavan i nezahvalan zadatak. Jednostavan zbog toga što je njezin razvoj i djelovanje moguće promatrati kroz dvije razvojne razine, različite po broju nastavnika, dinamici rada, koncepciji nastave i ukupnom doprinosu hrvatskoj arheologiji u obrazovnom i istraživačkom smislu. Nezahvalan zbog toga što su je odredile tri bitne determinante koje pripadaju povijesti Odjela.

Prvo, to je sam proces uspostavljanja studija u kojemu nije izostao nijedan od onih problema koji prate slične procese. Naime, premda je uspostavljen već davne 1956. godine sve do 1962. studij arheologije mogao se organizirati i provoditi samo kao B-predmet koji se slušao tri godine, a njegovi su prvi nastavnici bili Š. Batović, M. Suić i I. Petricioli. Od 1962. godine, osnivanjem Odsjeka za arheologiju i povijest umjetnosti, arheologija se mogla studirati kao četverogodišnji dvopredmetni studij, a od 1975. nekadašnja Katedra za arheologiju prerasla je u Odsjek za arheologiju. To samo po sebi znači da do toga vremena nije postojala ni Katedra za prapovijesnu niti za druge grane arheologije pa je tu godinu moguće uzeti kao stanoviti *terminus*

ACTIVITIES OF THE CHAIR IN PREHISTORIC ARCHAEOLOGY OF THE DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY, UNIVERSITY OF ZADAR

A concise overview of the Chair in Prehistoric Archaeology of the former Faculty of Philosophy in Zadar, present-day University of Zadar, is given. Emphasis is placed on main achievements of excavations, with brief overview of each excavated site.

KEY WORDS: *Chair in Prehistoric Archaeology, Department of Archaeology, University of Zadar*

Representation of research activity of the Chair in Prehistoric Archaeology is a simple and unrewarding enterprise at the same time. It is simple because its development and activity can be observed through two developmental levels, differing in the number of teachers, work dynamics, concept of the classes and general contribution to the Croatian archaeology in educational and research terms. It is unrewarding because it was determined by three important factors which belong to the department history.

Firstly, it is the process of establishing the study in which all problems appearing in similar processes were present. Although it was founded back in 1956, study of archaeology could have been organized and conducted only as a second major attended for three years and the first teachers were Š. Batović, M. Suić and I. Petricioli. From 1962 when the Department of Archaeology and Art History was founded, archaeology could have been enrolled as a four-year double major study. From 1975 former Chair in Archaeology became the Department of Archaeology. This means that prior to that moment there were no chairs in prehistoric or some other branches of archaeology so that this year can be considered as a certain *terminus post quem* in the development

post quem u razvoju današnjeg Odjela za arheologiju i njegovih današnjih katedri. Taj se razvoj dalje odvijao sukladno razvoju Filozofskog fakulteta i današnjeg Sveučilišta.

Drugo, za razliku od drugih dviju temeljnih grana arheologije, prapovijesna arheologija u Dalmaciji, kao ni na većem dijelu hrvatskog jadranskog prostora nije imala tako dugu tradiciju, pa je u kadrovske smislu za njima općenito zaostajala, a sva je nastavna djelatnost gotovo tri desetljeća vezana uz ime prof. Šime Batovića i gostujućeg prof. Alojza Benca. Stoga nije neobično što je prvi profesor prapovijesne arheologije, Š. Batović, premda angažiran u nastavi već od 1958., sve do 1984. ostao samo vanjski suradnik. Tu je godinu moguće uzeti kao početak profiliranja, premda ne i formalnog uspostavljanja Katedre. Kadrovska je deficitarost u prapovijesnoj arheologiji na Odsjeku trajala još gotovo čitavo desetljeće. Značajnije promjene započinju početkom devedesetih godina, a pogotovo nakon obnove Sveučilišta i preustrojem Odsjeka u Odjele kao ustrojbene jedinice Sveučilišta. U odnosu na to vrijeme, današnja kadrovska struktura Katedre za prapovijesnu arheologiju s pet nastavnika, od kojih su tri u nastavno-znanstvenim, a dva u suradničkim zvanjima i u postupku dovršetka doktorskih disertacija, predstavlja veliki iskorak. Katedru za prapovijesnu arheologiju danas čine: prof. dr. sc. Sineva Kukoč, voditeljica Katedre, prof. dr. sc. Brunislav Marijanović, pročelnik Odjela, prof. dr. sc. Zdenko Brusić, doc. dr. sc. Dario Vujević, te asistentice Martina Čelhar i Kristina Horvat.

I treće, većina istraživačke aktivnosti u tomu dijelu povijesti Odjela, pa i istraživanje prapovijesnih nalazišta, isprepletana je s istraživačkim radom Arheološkog muzeja Zadar, a posve samostalno koncipiranih i vođenih istraživanja nije bilo. Ovdje se ipak mora spomenuti veliki projekt *Neothermal Dalmatia* proveden u suradnji s Arheološkim muzejom Zadar i Sveučilištem u Newcastleu, koji je bio prvi primjer nove strategije u provedbi terenskog pregleda u Hrvatskoj. Tom su prigodom provedena i pokusna istraživanja na više prapovijesnih nalazišta: Tinj-Podlivade, Buković-Lastvine, Mataci-Jazvinački brig, Polača-Dražice i Nadin-Gradina.

Isto tako, treba spomenuti i iskopavanje tumula Mala glavica na Matakovom brigu.¹

of present-day Department of Archaeology and its present chairs. This development continued in accordance with the development of the Faculty of Philosophy and present-day University.

Secondly, as opposed to two other basic branches of archaeology, prehistoric archaeology in Dalmatia did not have long tradition as well as in the bigger part of the Croatian Adriatic region, so it fell behind them regarding staff capacity. All teaching activities for nearly three decades were related almost exclusively to the name of professor Šime Batović and visiting professor Alojz Benac. Therefore it is not surprising that the first professor of prehistoric archaeology Š. Batović, although active in classes from 1958 to 1984 remained only an external associate. This year can be taken as the beginning of differentiation of the Chair though not its formal foundation. Staff deficiency in prehistoric archaeology at the Department lasted for almost another decade. Important changes started at the beginning of the 1990s, particularly after the re-establishment of the University and restructuring of the Sub-department into a Department as one of the constituents of the University. Present-day situation regarding staff capacities at the Chair in Prehistoric Archaeology represents a great breakthrough as there are five teachers three of which on teaching and scientific positions, two on associate positions and in process of completion of their doctoral dissertations. Chair in Prehistoric Archaeology presently consists of the following members: dr. sc. Sineva Kukoč, head of the Chair, prof. dr. sc. Brunislav Marijanović, head of the Department, prof. dr. sc. Zdenko Brusić, doc. dr. sc. Dario Vujević, and research assistants Martina Čelhar and Kristina Horvat.

And **thirdly**, most of research activities in this part of history of the Department, including excavations of prehistoric sites is related to the research work of the Archaeological Museum and there were no excavations planned and executed independently. However we need to mention the big project *Neothermal Dalmatia* conducted in cooperation with the Archaeological Museum and New Castle University which was the first example of new strategy in execution of field survey in Croatia. On that occasion trial excavations were undertaken at several prehistoric sites: Tinj-Podlivade, Buković-Lastvine, Mataci-Jazvinački brig, Polača-Dražice and Gradina Nadin.

We also need to mention excavation of tumulus Mala Glavica on Matakov Brig.¹

1 Š. BATOVIĆ, S. KUKOČ, 1987/88, 5-64.

1 Š. BATOVIĆ, S. KUKOČ, 1987/88, 5-64.

U tom bi kontekstu bilo jednako nepravedno zanemariti i činjenicu da je, kao vanjski suradnik Odsjeka, Š. Batović dao izniman doprinos poznavanju prapovijesti Jadrana brojnim znanstvenim priložima uključujući i one u ediciji *Praistorija jugoslavenskih zemalja*.

Kvalitetan pomak i u tomu smislu praktički započinje obnovom Sveučilišta, prerastanjem Odsjeka za arheologiju u Odjel za arheologiju i osnivanjem katedri. Otada do danas posve je istraženo ili se još uvijek istražuje: jedno paleolitičko/mezolitiko stanište, tri neolitička naselja, dva eneolitička naselja, jedno višeslojno nalazište sa slojevima od ranog neolitika do srednjeg brončanog doba, jedno naselje brončanoga i mlađeg željeznoga doba, jedno gradinsko naselje brončanoga i starijeg željeznoga doba, devet tumula brončanoga/željeznoga doba i dvije nekropole željeznoga doba. Ako se uzme u obzir činjenica da su na većini nalazišta iskopavanja trajala više od jedne istraživačke kampanje ili još uvijek traju te da su rezultati većine provedenih istraživanja publicirani u monografskom obliku ili u obliku iscrpnih stručnih i znanstvenih priloga, više je nego očigledno da je Katedra za prapovijesnu arheologiju u kratkom vremenskom rasponu postala nositeljem istraživanja prapovijesti jadranskog područja. Istina, većina istraživanja vezana je za širi zadarski prostor i sjevernu Dalmaciju, ali ona provedena u srednjoj i južnoj Dalmaciji te Slavoniji, premda manje brojna, jasno pokazuju da istraživački interesi Katedre nadilaze njezin matični zadarski prostor.

U tom su periodu realizirana, ili su u realizaciji, pet višegodišnjih znanstvenih projekta: PRAPOVIJEST NAŠEG PRIMORJA, STARIJI PRAPOVIJESNI PERIODI NA PODRUČJU ISTOČNOG JADRANA, KULT MRTVIH NA JADRANU, KULT MRTVIH NA JADRANU U ŽELJEZNO DOBA, NASELJA I GROBLJA NA ISTOČNOM JADRANU U ŽELJEZNO DOBA, SIMBOLIČKI ASPEKTI.

Članovi Katedre autori su desetaka stručnih i znanstvenih priloga objavljenih u edicijama Sveučilišta i drugih institucija te šest monografija: PRILOZI ZA PRAPOVIJEST U ZALEĐU JADRANA, POKROVNIK, NASELJE IZ NEOLITIKA KOD ŠIBENIKA, CRNO VRILO, JAPODI, FRAGMENTA SIMBOLICA, TUMULI U KRNEZI I PODVRŠJU, ENEOLITIK I ENEOLITIČKE KULTURE U BOSNI I HERCEGOVINI, RAVLIĆA PEĆINA, tiskanih u nakladi Sveučilišta ili drugih nakladnika.

Kada je riječ o novijim terenskim istraživanjima, prvo veliko iskopavanje provedeno je od 2000. do 2005. na ranoneolitičkom nalazištu Crno vrilo koje se prema količini, raznovrsnosti i kvali-

In that context it would be unfair to neglect the fact that Š. Batović as an external associate of the Department gave exceptional contribution to understanding of prehistory of the Adriatic by numerous scientific works including the ones in the edition *Praistorija jugoslavenskih zemalja* (*Prehistory of the Yugoslav countries*).

Quality breakthrough in that sense starts also with the re-establishment of the University, and transformation of the Sub-department of Archaeology into the Department of Archaeology and foundation of chairs. From that moment following sites have been excavated completely or their excavations are still ongoing: one Palaeolithic/Mesolithic site; three Neolithic sites, two Eneolithic sites, one multi-layered site with layers from the Early Neolithic to the Middle Bronze Age, one settlement of the Bronze and Late Iron Ages, one hillfort settlement from the Bronze and Early Iron Ages; nine tumuli from the Bronze/Iron Ages, two necropolises of the Iron Age. If we consider the fact that excavations at most sites lasted for more than one research campaign or that they are still ongoing and that the results of most excavations were published as monographs or extensive professional and scientific articles it is evident that the Chair in Prehistoric Archaeology became a carrier of research of prehistory of the Adriatic region in a short chronological period. Most of excavations are related to the wider Zadar region and northern Dalmatia but the ones conducted in central and southern Dalmatia and Slavonia, though less numerous, clearly indicate that research interests of the Chair reach far beyond its original region of Zadar.

In this period five years long projects have been realized or are being realized: "PREHISTORY OF OUR COASTAL REGION", "EARLIER PREHISTORIC PERIODS IN THE REGION OF THE EASTERN ADRIATIC", "CULT OF THE DEAD ON THE ADRIATIC", "CULT OF THE DEAD ON THE ADRIATIC IN THE IRON AGE", "CEMETERIES AND SETTLEMENTS ON THE EASTERN ADRIATIC IN THE IRON AGE, SYMBOLICAL ASPECTS".

Members of the Chair are authors of several dozens of professional and scientific contributions published in the editions of the University and other institutions and six monographs: PRILOZI ZA PRAPOVIJEST U ZALEĐU JADRANA (*Contributions for prehistory in the Adriatic coast hinterland*), POKROVNIK, NASELJE IZ NEOLITIKA KOD ŠIBENIKA (*Pokrovnik, a Neolithic settlement near Šibenik*), CRNO VRILO, JAPODI, FRAGMENTA SIMBOLICA (*Iapodes, fragmenta symbolica*), TUMULI U KRNEZI I PODVRŠJU (*Tumuli in Krneza and Podvršje*), ENEOLITIK I ENEOLITIČKE KULTURE U BOSNI I HERCEGOVINI (*Eneolithic and Eneolithic cul-*

teti građe danas iskazuje kao jedno od najvažnijih polazišta za cjelovito upoznavanje svih aspekata jedne zajednice ranog neolitika, počevši od kulturoloških u užem arheološkom smislu, do ekonomskih i naseobinskih (T. I).²

Usporedo s time, 2004. započelo je inicijalno istraživanje pećine Vlakno na Dugom otoku koja će se kasnijim istraživanjima tijekom 2007., 2010.-2012. iskazati sa svojim iznimno važnim mezolitičkim potencijalima, uključujući i iznimno rijetku, a time i posebno vrijednu antropološku građu, koja može poslužiti kao važan oslonac u kulturološkom i genetičkom smislu u razmatranju odnosa predneolitičkog i neolitičkog stanovništva jadranskog područja (T. II).³

Godine 2005., u okviru pripreme za monografsku objavu ranije provedenih iskopavanja, provedeno je i kontrolno iskopavanje čuvenog nalazišta Gudnja kod Stona (T. II). To je iskopavanje omogućilo rješavanje niza otvorenih pitanja vezanih uz stratigrafiju i kulturološke aspekte te publiciranje toga iznimno važnog nalazišta uz kojega su tri desetljeća bile vezane brojne kontroverze.⁴

Iste godine započelo je istraživanje liburnske nekropole na području Nadina koje se sustavno odvijalo do 2009. (T. III). Osim grobnih cjelina s pripadajućom arheološkom građom ta su istraživanja pružila važne podatke o grobnoj arhitekturi i planimetriji grobnog prostora, a iznimno bogati i raznovrsni nalazi od 7. do 5. st. pr. Kr. u bitnoj će mjeri pridonijeti profiliranju periodizacije i kronologije liburnske kulture.⁵

Tijekom 2006. istražen je tumul Škornica u Privlaci kod Nina koji se među drugim tumulima ovoga područja izdvaja svojom monumentalnošću, posebnostima konstrukcije s kamenom jezgrom i vlastitom podjelom korpusa na četiri segmenta orijentirana prema glavnim zemljopisnim stranama (T. IV). Uz taj je tumul vjerojatno moguće vezati i poznati zlatni nalaz iz Privlake a njegovome značajnu pridonose i otkriveni sekundarni kasnoantički/ranokršćanski ukopi.⁶

tures in Bosnia and Herzegovina), RAVLIĆA PEĆINA, published by the University or other publishers.

As for the recent excavations, the first large scale excavations were conducted during 2000-2005 at the Early Neolithic site of Crno Vrilo which yielded exceptional amount of diverse and quality finds making it one of the most important starting points for understanding all aspects of an Early Neolithic community starting from culturological aspects in strictly archaeological terms to economic and dwelling aspects (Pl. I).²

Initial excavations of the Vlakno cave on the island of Dugi Otok started in 2004 alongside these excavations (Pl. II). Later excavations in this cave during 2007 and from 2010 to 2012 revealed exceptional Mesolithic potentials of this site, including very rare and therefore very valuable anthropological finds which can be used as an important basis for considerations of relations between pre-Neolithic and Neolithic population of the Adriatic region not only in culturological but also in genetic sense.³

In 2005 control excavations of the famous site of Gudnja near Ston were undertaken within preparation of a monographic publication of previously conducted research (Pl. II). This excavation enabled solving a series of open questions related to the stratigraphy and culturological aspects as well as publication of this exceptionally important site which was characterized with various controversies for three decades.⁴

Excavations of the Liburnian necropolis in the area of Nadin started in the same year and lasted until 2009 (Pl. III). Except for grave units with belonging archaeological finds these excavations offered important information about the funerary architecture and planimetry of the funerary area. Exceptionally rich and diverse finds from the 7th to 5th centuries BC will contribute significantly to defining periodization and chronology of the Liburnian culture.⁵

During 2006 tumulus Škornica in Privlaka near Nin was excavated (Pl. IV). This tumulus is unique among other tumuli in this region due to its monumentality, particularities of the construction with a stone core and its own division to four segments oriented towards cardinal points. Famous golden finds from Privlaka probably can be related to this tumulus. Secondary late antique/early Christian burials contribute to its importance.⁶

2 B. MARIJANOVIĆ, 2009.

3 M. PARICA, D. VUJEVIĆ, 2011, 23-34.

4 B. MARIJANOVIĆ, 2005.

5 S. KUKOČ, 2009, 8-11; S. KUKOČ, 2009a, 509-512.

6 B. MARIJANOVIĆ, 2007, 342-345.

2 B. MARIJANOVIĆ, 2009.

3 M. PARICA, D. VUJEVIĆ, 2011, 23-34.

4 B. MARIJANOVIĆ, 2005.

5 S. KUKOČ, 2009, 8-11; S. KUKOČ, 2009a, 509-512.

6 B. MARIJANOVIĆ, 2007, 342-345.

Sljedeću, 2007. godinu, obilježile su tri značajne istraživačke akcije. Prvo, iskopavanje velikog eneolitičkog naselja s brončanodobnim i srednjovjekovnim nalazima na lokalitetu Zdenci-Tomašanci kod Đakova, provedeno u okviru zaštitnih istraživanja na trasi autoceste Osijek-Đakovo (T. V). Na površini od 20.000 m² istraženo je preko 90 jamskih objekata koji najvećim dijelom pripadaju Retz-Gajary kulturi i s njom asociranoj lasinjskoj kulturi.⁷ Drugo, na području Ljubač/Stojići provedeno iskopavanje pet kameno/zemljanih tumula s višestrukim inhumacijama koje pripadaju vremenski mlađim fazama liburnske kulture (T. VI).⁸ I napokon treće, zajedno s Katedrom za srednjovjekovnu arheologiju započela su iskopavanja Jokine glavice u Krnezi, prvoga od tri tumula koji su tvorili koherentnu prostornu cjelinu.

Istraživanje Jokine glavice dovršeno je 2008., a istodobno je provedeno i potpuno istraživanje Duševića glavice i Matakove glavice (T. VII). Sa stajališta prapovijesne arheologije najvažnije je rezultate dala Jokina glavica s četiri žare koje su sadržavale spaljene ostatke dviju odraslih osoba i dvoje djece (pa se očigledno radi o obiteljskom pokopu) s malobrojnim, ali luksuznim nalazima brončanog nakita među kojim se ističe unikatni primjerak fibule zmijastog luka. I ostali su tumuli sadržavali ostatke spaljenih pokojnika, ali u drugačijem obredu. Na temelju tipoloških karakteristika prikupljenih nalaza tumule je u cjelini moguće datirati u brončano i u početak želznog doba, a dodatnu vrijednost provedenim istraživanjima daju recentni kasnoantički i rano-srednjovjekovni pokopi koji svjedoče stanovit oblik kontinuiteta tog sepulkralnog mjesta.⁹

Tijekom 2009. provedeno je istraživanje Male pećine u Kličevici čiji je cilj bio utvrđivanje njezinih paleolitičkih potencijala,¹⁰ a iste je godine započelo iskopavanje liburnske nekropole Venac na Ljubačkoj kosti (T. VIII), koje je nastavljeno i tijekom 2010. Istraženo je 35 grobova s pojedinačnim ili višestrukim pokopima provedenim u vremenskom rasponu od 8. do 5 st. pr. Kr. Tom je prigodom ustanovljeno da jezgru nekropole čine višestruki pokopi u tri manja tumula, čiji su nasipi uklonjeni u novijoj prošlosti, dok su kasniji tipični liburnski pokopi u cistama slobodno raspoređeni na okolnom prostoru. Vrlo bogati nalazi, posebice u starijim grobovima,

Three important research campaigns marked the following year, 2007. First there were excavations of a big Eneolithic settlement with Bronze Age and medieval finds at the site of Zdenci-Tomašanci near Đakovo which was conducted within rescue excavations on the route of the highway Osijek-Đakovo (Pl. V). On the area of 20000 m² over 90 pit objects were excavated mostly belonging to the Retz-Gajary culture or to closely associated Lasinja culture.⁷ Secondly in the area of Ljubač/Stojići there were excavations of five stone/earthen tumuli with multiple inhumations belonging to the later phases of the Liburnian culture (Pl. VI).⁸ And finally thirdly, excavations of Jokina Glavica in Podvršje were started in cooperation with the Chair in Medieval Archaeology, the first of three tumuli was excavated. These tumuli once made a coherent spatial whole.

Excavations of Jokina Glavica were finished in 2008 and at the same time complete excavations of Duševića Glavica and Matakova Glavica were conducted (Pl. VII). In terms of prehistoric archaeology Jokina Glavica yielded most important finds with four urns which contained burnt remains of two adults and two infants (evidently it was a family burial) with scarce but luxurious finds of bronze jewelry including a unique example of a fibula with a serpentine bow. Other tumuli also contained burnt remains of the deceased individuals, but in a different ritual. On the basis of typological characteristics of the collected finds tumuli generally can be dated to the Bronze Age and the beginning of the Iron Age. Recent late antique and early medieval burials testify to certain continuity of the sepulchral place.⁹

During 2009 Mala Pećina in Kličevica was excavated with aim of defining its Paleolithic potentials.¹⁰ Excavations of the Liburnian necropolis Venac on Ljubačka Kosa started in the same year which continued in 2010 (Pl. VIII). Thirty five graves were excavated with individual or multiple burials made in the chronological span from the 8th to 5th centuries BC. The research showed that the core of necropolis consisted of multiple burials in three smaller tumuli whose fills were removed in recent past while later typical Liburnian cist burials were freely distributed in the surrounding area. Very rich finds, particularly in older graves, definitely contribute to better under-

7 B. MARIJANOVIĆ, 2008, 62-65.

8 D. VUJEVIĆ, 2011, 1-21.

9 B. MARIJANOVIĆ, 2012a, 35-49.

10 D. VUJEVIĆ, 2009, 505-506.

7 B. MARIJANOVIĆ, 2008, 62-65.

8 D. VUJEVIĆ, 2011, 1-21.

9 B. MARIJANOVIĆ, 2012a, 35-49.

10 D. VUJEVIĆ, 2009, 505-506.

zasigurno pridonose poboljšanju i profiliranju kronoloških pitanja u periodizaciji liburnske kulture.¹¹

Iste je godine provedeno iskopavanje eneolitičkog naselja Lastvine "Više drače" kod Benkovca (T. IX). Premda je nalazište već i ranije bilo poznato i istraživano, ta su istraživanja provedena na krajnje ograničenoj površini i nisu pružila nikakve podatke o njegovim naseobinskim elementima. Istraživanje provedeno 2010. imalo je cilj popuniti upravo te praznine, ali i provjeriti stanovite dvojbe o njegovoj kulturološkoj dimenziji pa je u prvom redu usmjereno na njegovu vodoravnu dimenziju. Otkrićem djelomice ukopanih objekata i drugih naseobinskih elemenata otklonjena je postojeća praznina u njegovu poznavanju te potpuno potvrđena posvemašnja kulturna koherentnost i pripadnost naselja ranom eneolitiku jadranskog tipa. Posebnu vrijednost imaju prvi nalazi akefalnih antropomorfnih figurina badenskog tipa na jadranskom području. Njihovim otkrićem otvorena je posve nova dimenzija u odnosima između eneolitičkih zajednica jadranskog i izvanjadranskog područja.¹²

Te je godine započelo i iskopavanje poznatog i isto tako ranije istraživanog neolitičkog naselja Copicća njive u Pokrovniku kod Drniša (T. IX). Budući da je vremenska i kulturna pripadnost naselja već bila poznata, ali naseobinski elementi posve nepoznati, i ovo je iskopavanje orijentirano na njegovu vodoravnu dimenziju. Otkriveni su primarni, djelomice ukopani i mlađi nadzemni objekti impresso kulture te nadzemni objekti danilske kulture. Međutim, najvažniji rezultat provedenih iskopavanja predstavlja otkriće masivnih konstrukcija koje pripadaju ranom neolitiku i u cjelini određuju prostornu dimenziju naselja, a u neolitiku čitavog istočnog Jadrana predstavljaju jedinstvenu i dosad nepoznatu pojavu. Istraživanje naselja u Pokrovniku nastavljeno je i 2011. i 2013. godine.

Napokon, posljednje u nizu istraživanja Katedre za prapovijesnu arheologiju su ona provedena 2012. godine. Najprije je istraživano neolitičko nalazište Barice u Benkovcu koje je uz brojnu i raznovrsnu arheološku građu tipične danilske kulture pružilo i iznimno dobre naseobinske podatke koji će u bitnoj mjeri popuniti postojeće praznine te vrste (T. X). Njihovo otkriće predstavlja i najznačajniji rezultat provedenih istraživanja.¹³

standing of chronological questions in the periodization of the Liburnian culture.¹¹

In the same year excavations of the Eneolithic settlement of Lastvine "Više drače" near Benkovac were conducted (Pl. IX). Although the site had already been known and excavated, these excavations were undertaken on a limited area and offered no information about its dwelling elements. Excavations from 2010 had the aim of filling these gaps, and of checking certain doubts about its cultural dimension so they were directed primarily to its horizontal dimension. Unearthing semi-pit houses and other dwelling elements eliminated existing gaps in its understanding and confirmed complete cultural coherence and attribution of the settlement to the Early Neolithic of the Adriatic type. First finds of acephalic anthropomorphic figurines of the Baden type in the Adriatic region are particularly important. Their appearance opened up entirely new dimension in relations between the Eneolithic communities of the Adriatic and non-Adriatic regions.¹²

In the same year excavations of known and previously excavated Neolithic site of Copicća Njive in Pokrovnik near Drniš started (Pl. IX). Since chronological and cultural attribution of the settlement had already been known, unlike the dwelling aspects, this excavation was oriented to its horizontal dimension. Primary semi-pit objects were found as well as later above-ground objects of the Impresso culture, and above-ground objects of the Danilo culture. However the most important result of the excavations were massive constructions belonging to the Early Neolithic which determine the spatial dimension of the site in entirety which is a unique and unknown phenomenon in the Neolithic of the entire eastern Adriatic. Excavations in Pokrovnik were continued in 2011 and 2013.

Finally, most recent excavations of the Chair in Prehistoric Archaeology are the ones conducted in 2012. First a Neolithic site of Barice in Benkovac was excavated which yielded abundant and diverse archaeological finds typical of the Danilo culture as well as exceptionally good dwelling-related information which will fill gaps of that kind (Pl. X). This type of finds represents the most important result of the excavations.¹³

11 B. MARIJANOVIĆ, 2009a, 506-509.

12 B. MARIJANOVIĆ, 2011, 35-49.

13 B. MARIJANOVIĆ, 2012, 1-30; D. VUJEVIĆ, K. HORVAT, 2012, 31-65.

11 B. MARIJANOVIĆ, 2009a, 506-509.

12 B. MARIJANOVIĆ, 2011, 35-49.

13 B. MARIJANOVIĆ, 2012, 1-30; D. VUJEVIĆ, K. HORVAT, 2012, 31-65.

Istraživanje manjeg opsega na gradini Vrčevo u Gorici kod Zadra, provedeno iste godine, označilo je početak ozbiljnijih istraživanja naselja gradinskog tipa čije je poznavanje ne samo na zadarskom području nego na najvećem dijelu jadranskog područja krajnje skromno.¹⁴

Krajem te godine, na trasi melioracijskog kanala za navodnjavanje Biđ-Bosutsko polje provedeno je istraživanje brončanodobnog i latenskog naselja Krnjice u Velikoj Kopanici (T. XI). Na površini od nepunih 30.000 m² istraženo je preko 700 jamskih objekata različitih veličina i namjena, a prikupljena je impozantna količina keramičke i druge građe koja će zasigurno pridonijeti iscrpnijem poznavanju i brončanog doba i latena ne samo Slavonije nego i susjednih područja. I još nešto, uvjeti u kojima je iskopavanje provedeno bili su i za voditelja i za članove ekipe posve novo terensko iskustvo.

Small scale excavations on the Vrčevo hillfort in Gorica near Zadar executed in the same year marked the beginning of serious research of the settlements of hillfort type whose understanding is far from satisfying not only in the Zadar region but also in the biggest part of the Adriatic area.¹⁴

Excavations of a Bronze Age and La Tene culture site of Krnjice in Velika Kopanica were conducted at the end of this year, on the route of the soil improvement canal Biđ-Bosutsko Polje (Pl. XI). On the surface of about 30000 m² over 700 pit objects were excavated of various sizes and functions, and great amount of pottery and other finds were collected which will definitely contribute to more thorough understanding of the Bronze Age and La Tene period not only in Slavonia but also in the neighbouring regions. The excavations were organized and performed under conditions which represented quite new field experience for the members of the team as well as for the leader of the excavations.

Translation: Marija Kostić

LITERATURA / BIBLIOGRAPHY

- BATOVIĆ, Š., KUKOČ, S., 1988. – Šime Batović, Sineva Kukoč, Grobni humak iz ranog brončanog doba u Podvršju, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru. Razdio povijesnih znanosti*, 27 (14), 1987/88, Zadar, 5-64.
- ČELHAR, M., 2013. – Martina Čelhar, *Naselja južne Liburnije u željezno doba*, doktorska disertacija / PhD Thesis, Zadar.
- KUKOČ, S., 2009. – Sineva Kukoč, Nadin – liburnski kult mrtvih, istraživanja 2004.-2006., 2009. god., *Asseria*, 7, Zadar, 11-80.
- KUKOČ, S., 2009a. – Sineva Kukoč, Nadin – nekropola, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 6, Zagreb, 509-512.
- MARIJANOVIĆ, B., 2005. – Brunislav Marijanović, *Gudnja – višeslojno prapovijesno nalazište*, Dubrovnik.
- MARIJANOVIĆ, B., 2007. – Brunislav Marijanović, Prapovijesni tumul na Škornici u Privlaci kod Zadra, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 3, Zagreb, 342-345.
- MARIJANOVIĆ, B., 2008. – Brunislav Marijanović, Tomašanci – Zdenci (AN 23), *Hrvatski arheološki godišnjak*, 5, Zagreb, 62-65.
- MARIJANOVIĆ, B., 2009. – Brunislav Marijanović, *Crno vrilo*, Zadar.
- MARIJANOVIĆ, B., 2009a. – Brunislav Marijanović, Ljubač – Ljubačka kosa, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 6, Zagreb, 506-509.
- MARIJANOVIĆ, B., 2011. – Brunislav Marijanović, First Eneolithic idol finds in Dalmatia, *Archaeologia Adriatica*, 3, Zadar, 35-49.
- MARIJANOVIĆ, B., 2012. – Brunislav Marijanović, Barice – naselje danijske kulture u Benkovcu, *Archaeologia Adriatica*, 6, Zadar, 1-30.
- MARIJANOVIĆ, B., 2012a. – Brunislav Marijanović, *Tumuli iz Krneze i Podvršja kod Zadra*, Zadar.
- PARICA, M., VUJEVIĆ, D., 2011. – Mate Parica, Dario Vujević, Nakit i umjetnost pećine Vlakno, *Archeologia Adriatica*, 3, Zadar, 23-34.
- VUJEVIĆ, D., 2009. – Dario Vujević, Mala pećina u Kličevici, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 6, 2009, 505-506.
- VUJEVIĆ, D., 2011. – Dario Vujević, Istraživanje tumula na Ljubačkoj kosi 2007. godine, *Archaeologia Adriatica*, 5, Zadar, 1-21.
- VUJEVIĆ, D., HORVAT, K., 2012. – Dario Vujević, Kristina Horvat, Kulturna slika danijskog naselja na Baricama, *Archeologia Adriatica*, 6, Zadar, 31-65.

14 M. ČELHAR, 2013.

14 M. ČELHAR, 2013.

T. I. / Pl. I.

1

2

3

4

5

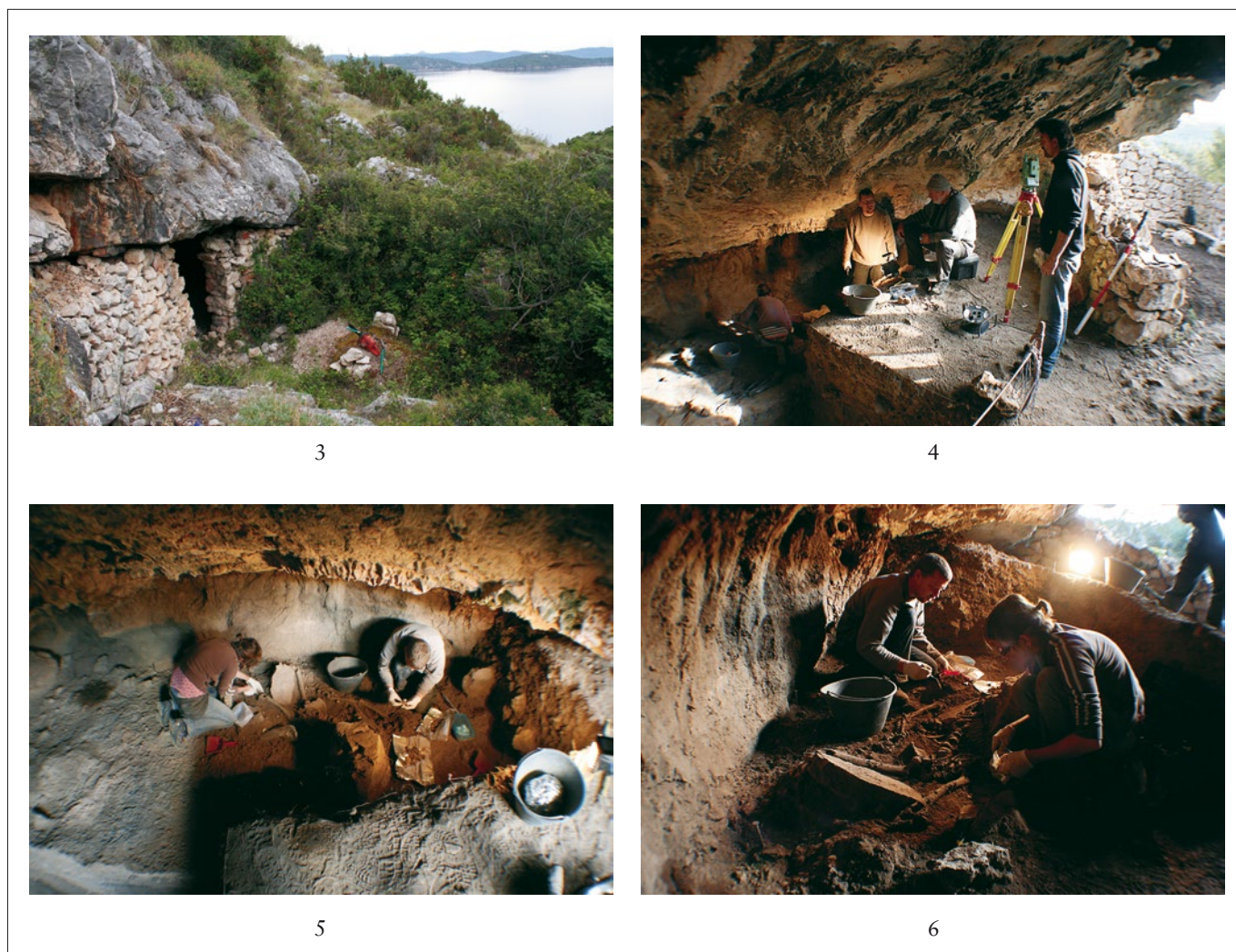

6

T. II. / Pl. II.

Gudnja: kontrolno istraživanje 2005. / Gudnja: control excavations in 2005

Dugi Otok – Vlakno: istraživanje 2004.-2012. / Dugi Otok – Vlakno: excavations in 2004-2012

T. III. / Pl. III.

1

2

3

4

5

6

Nadin: istraživanje liburnske nekropole 2005.-2010. / Nadin: excavations of the Liburnian necropolis in 2005-2010

T. IV. / Pl. IV.

1

2

3

4

5

6

T. V. / Pl. V.

1

2

3

4

5

6

Đakovo-Tomašanci: prapovijesno nalazište Zdenci – istraživanje 2007. / *Đakovo-Tomašanci: prehistoric site of Zdenci – excavations in 2007*

T. VI. / Pl. VI.

1

2

3

4

5

6

Ljubač-Stojići: istraživanje 2007. / Ljubač-Stojići: excavations in 2007

T. VII. / Pl. VII.

1

2

3

4

5

6

T. VIII. / Pl. VIII.

1

2

3

4

5

6

Ljubačka kosa: liburnska nekropola – istraživanje 2009.-2010. / Ljubačka Kosa: Liburnian necropolis – excavations in 2009-2010

T. IX. / Pl. IX.

1

2

Lastvine: istraživanje 2009.-2010. / *Lastvine: excavations in 2009-2010*

3

4

5

6

Pokrovnik: istraživanje 2009.-2010. / *Pokrovnik: excavations in 2009-2010*

T. X. / Pl. X.

1

2

3

4

5

6

T. XI. / Pl. XI.

1

2

3

4

5

6